

Bevarandeplan

Gransjömyrarna SE0810503

Namn: Gransjömyrarna
Sitecode: SE0810503
Områdestyp: SCI, SPA
Area: 7745 ha
Kommun: Vilhelmina, Åsele och Lycksele kommuner
Karta: 22H SO (1:50000)
Mittkoordinat: 7161000 – 1583700
Fastighetsägare: Privata, Statligt
Ytterligare skydd: Saknar skydd (0%), reservatsbildning pågår.
Tillsynsmyndighet: Länsstyrelsen Västerbotten
Bevarandeplanen fastställd 2005-08-11 av Länsstyrelsen enligt 17 §
Förordningen om Områdesskydd (dnr: 511-5493-2005)

Länsstyrelsen
Västerbotten

Versionsdatum: 2005-08-11

Vad är en bevarandeplan?

Natura 2000 är ett nätverk av Europas allra värdefullaste naturområden. När Sverige trädde in i EU blev vi också en viktig del av Natura 2000-nätverket. Över hela Sverige finns idag många naturområden som ingår i Natura 2000. Områdena kan vara mycket olika, men gemensamt för dem är att de är ett exklusivt urval av den värdefullaste naturen i Sverige och Europa. Till varje Natura 2000-område skall det finnas en bevarandeplan som ur olika aspekter beskriver området.

Bevarandeplanen skall svara på frågor som:

- Varför är området utpekad till Natura 2000?
- Vilka naturvärden och arter är här viktigast sett ur ett EU-perspektiv?
- Hur står det till med dessa naturtyper och arter inom området?
- Vilka bevarandeåtgärder är nödvändiga för att man ska uppnå syftet med området?
- Hur bör området skötas?
- Hur följer man upp att området bibehåller och utvecklar de viktigaste naturvärdena?
- Finns några speciella hot mot området?
- Var går det att läsa mer om området?

Mer information om Natura 2000

Mer information om Natura 2000 hittar du på:

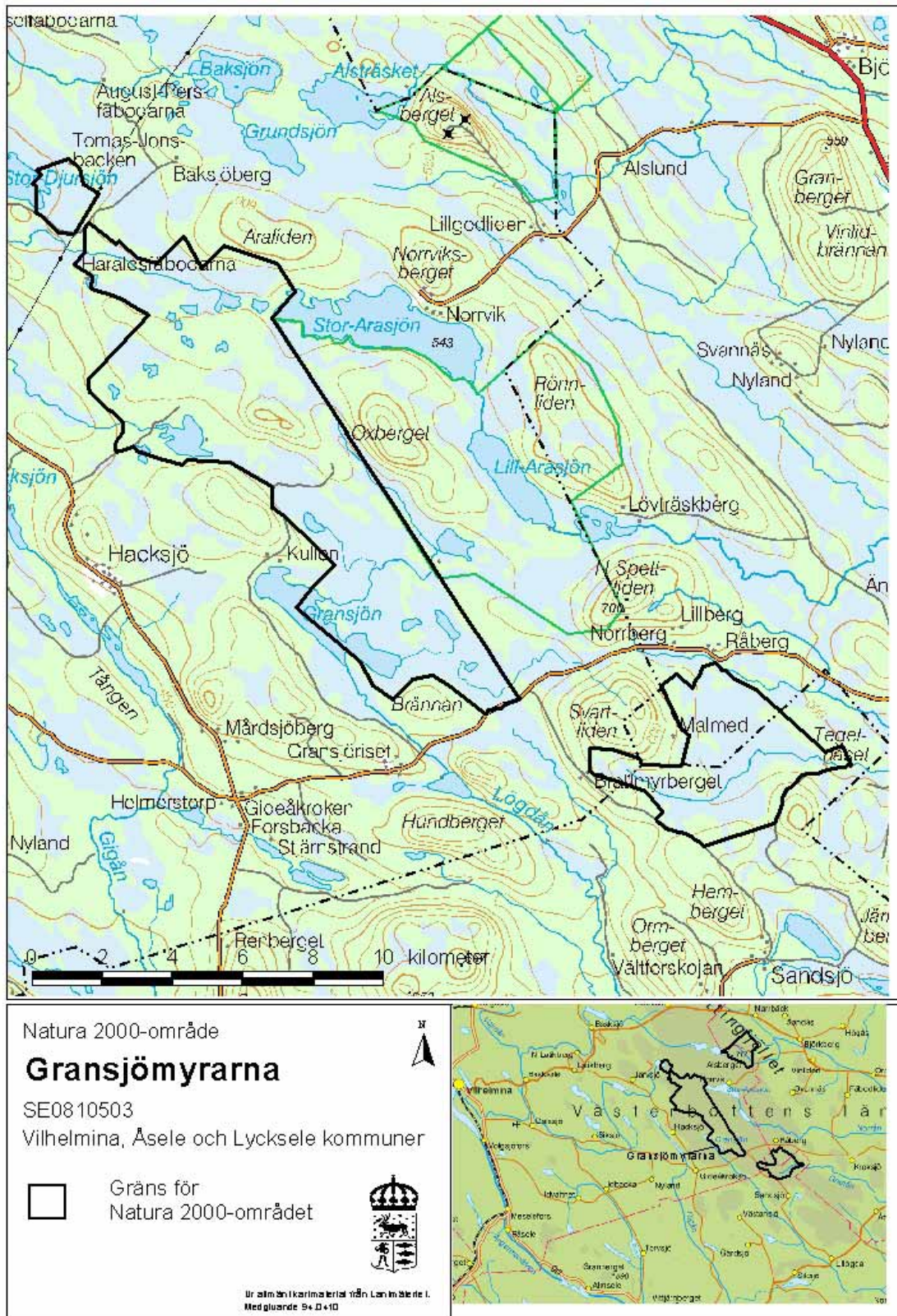
Länsstyrelsens hemsida www.ac.lst.se
Naturvårdsverkets hemsida www.naturvardsverket.se
eller direkt av Länsstyrelsen på telefon 090-10 70 00

Omslag: Blommående myrbräckor – en av Gransjömyrarnas specialiteter. Foto Andreas Garpebring (Blomstermyran, 2005).

Innehåll

Karta över Gransjömyrarna	4
Beskrivning	5
Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet	5
Ingående arter enligt habitatdirektivet	5
Ingående arter enligt fågeldirektivet	6
Bevarandesyfte och bevarandemål	7
Vad kan påverka Natura 2000-området negativt?	9
Bevarandeåtgärder med tidplan	10
Skyddsåtgärder	10
Skötselåtgärder	10
Bevarandetillstånd inom området	10
Uppföljning av bevarandemål	11
Beskrivning av livsmiljöer	11
Beskrivning av arter	12
Referenser	15

Karta över Gransjömyrarna

Bakgrundskarta ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0410.

Beskrivning

Gransjömyrarna är ett vidsträckt myrområde, med olika typer av myrar omväxlande med skogsområden och sjöar, tre mil öster om Vilhelmina. Natura 2000-området består av tre separata delar, varav det största är myr- och skogsmosaiken norr om Gransjön. Myrarna i området anses mycket värdefulla och stora delar är klass 1-objekt i våtmarksinventeringen. Gransjömyrarna är utpekade till Natura 20000 såväl enligt habitatdirektivet som fågeldirektivet. I området finns en stor variation av olika livsmiljöer. Vegetationen är mestadels fattig men intermediära myrar förekommer också allmänt. Tidigare under första halvan av 1900-talet förekom precis som i många andra trakter slätter på myrarna. De vida myrarna och skogarna är hem för flera växt- och djurarter som är särskilt skyddsvärda enligt Natura 2000, t.ex. myrbräckan som blommar med gula blommor i augusti månad, käppkrokmossa och flera skogsfåglar. Området är känt för sin förhållandevis mycket fullständiga uppsättning av häckande våtmarksfåglar, t.ex. dvärgbeckasin, myrsnäppa, smalnäbbad simsnäppa, svartnäppa och sädgås.

Länsstyrelsen arbetar med att bilda naturreservat av Gransjömyrarna.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet¹

Anledningen till att Gransjömyrarna utsetts till det europeiska nätverket är att det här finns naturtyper och arter som EU-länderna tillsammans bestämt är viktiga att skydda och bevara. Följande naturtyper ska värnas inom området:

Kod	Naturtyp	Areal (ha)
3130	Oligo-mesotrofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller annuell vegetation på exponerade sytränder	77,5
3160	Dystrofa sjöar och småvatten	232,4
7140	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	619,6
7310	Aapamyrr*	3407,8
9010	Västlig taiga*	2323,5
91D0	Skogsbevuxen myrr*	387,3

* = Särskilt prioriterad naturtyp inom Natura 2000.

Ingående arter enligt habitatdirektivet

Kod	Art	Förekomst
1393	Käppkrokmossa <i>Drepanocladus vernicosus</i>	Förekommer
1972	Lappranunkel <i>Ranunculus lapponicus</i>	Förekommer
1528	Myrbräcka <i>Saxifraga hirculus</i>	Förekommer rikligt (>10 milj skott enbart på en av växtplatserna 2004)

* = Prioriterad art eller naturtyp ur ett EU-perspektiv.

¹ EU Rådets direktiv 92/43/ EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Gransjömyrarna är en av Västerbottens finaste fågelmyrar, med häckande arter som sångsvan, smalnäbbad simsnäppa, myrsnäppa och jorduggla, men man kan också hitta samtliga av de norrländska skogsfåglarna.

Kod	Art	Förekomst
A223	Pärluggla <i>Aegolius funereus</i>	Förekommer
A104	Järpe <i>Bonasa bonasia</i>	Förekommer
A236	Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>	Förekommer
A217	Sparvuggla <i>Glaucidium passerinum</i>	Förekommer
A127	Trana <i>Grus grus</i>	Förekommer
A409	Orre <i>Tetrao tetrix tetrix</i>	Förekommer
A108	Tjäder <i>Tetrao urogallus</i>	Förekommer
A166	Grönben <i>Tringa glareola</i>	Förekommer

Blomstermyran vid Stor-Djursjön, en del av Gransjömyrarna och växtplats för den ovanliga myrbräckan. Foto Peter Jonsson.

Bevarandesyfte och bevarandemål

Det övergripande syftet med att skydda området är att de naturtyper och arter som legat till grund för utpekandet av Gransjömyrarna till Natura 2000 skall ha en gynnsam bevarandestatus². Med det menas t.ex. att naturtyperna skall vara tillräckligt stora och ha en naturlig struktur och funktion, och att de typiska arternas antal och utbredning inte minskar och att deras livsmiljö är tillräckligt stor. För att garantera att en ett gynnsamt bevarande tillstånd råder har ett antal bevarandemål definierats för respektive naturtyp och art.

De höga naturvärdena utgörs till största delen av de förhållandevis orörda myr miljöerna och de växter och djur som är knutna till dem. För att områdets naturvärden ska bevaras måste området skyddas mot ingrepp som leder till att hydrologin förändras (t ex vägdragningar, dikning eller modernt skogsbruk). För de enskilda naturtyperna och arter finns även särskilda bevarandemål (se tabell nedan).

Bevarandemål för habitatet

Kod	Naturtyp	Bevarandemål
3130	Oligo-meso-trofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller annuell vegetation...	<ul style="list-style-type: none"> • Arealen av naturtypen ska vara minst 75 hektar. • Medelvärdet för totalfosforhalten får högst vara X (25) µg/l (tillståndsklass 2). • pH-värdet får inte vara lägre än X (6,2) (Tillståndsklass 3). • Vattenfärgen får högst ha en absorbans på X (0,12) Abs f400/5 eller ett färgtal på högst Y (60) mgPt/l (tillståndsklass 3). • Siktdjupet ska vara större än X (3) meter. • Vassar och flytbladsvegetation får högst täcka X % av vattenytan. [Fotnot: utgå ifrån basinventeringen. /JoG] • Vattenlevande organismer ska ha fria vandringsvägar i anslutande vattendrag. [Fotnot: I de fall denna naturtyp är huvudanledning till utpekandet ska fria vandringsvägar finnas före år 2020. Hänsyn måste tas till vad för typ av artificiellt vattenhinder som finns (jämför övergivet damm med befintligt kraftverk). Om naturligt vattenhinder finns i anslutning till det antropogena hindret behöver det inte åtgärdas.] • Minst X (2) av de typiska kärlväxterarna X, Y och Z ska förekomma i minst X % av provytorna. • Förekomsten av typiska fiskarterna X, Y och Z ska vara minst X, Y etc. [Fotnot: Formulera mål för populationsstorlek och reproduktion utifrån fiskeriverkets sjöprovfiskedatabas och eventuella tidigare nätprovfisken i objektet. T.ex. abborre, gädda, sik, öring och mört.]
3160	Dystrofa sjöar och småvatten	<ul style="list-style-type: none"> • Arealen av naturtypen ska vara minst 230 hektar. • Totalfosforhalten får högst vara X (25) µg/l (tillståndsklass 2). • En naturligt lågvuxen gungflyvegetation ska täcka minst X

² Fullständiga definitioner av *gynnsam bevarandestatus* för arter och naturtyper finns i Naturvårdverkets handbok: Natura 2000 i Sverige – handbok med allmänna råd. Handbok 2003:9.

		<p>% av sjöns kant.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sjöns närområde ska ha en ostörd hydrologi och saknar avvattande diken.
7140	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	<ul style="list-style-type: none"> • Arealen av naturtypen ska vara minst 620 hektar. • Vegetationen ska vara naturligt lågvuxen på minst X ha. • Täckningsgrad för träd och buskar ska vara mindre än X %, och stamantalet ska vara mindre än X per hektar. • Minst X (90) av arealen ska ha en ostörd hydrologi. I objektet ska det inte finnas diken med avvattande effekt. • Minst X av de typiska kärleväxternas A, B, C etc. ska förekomma i minst Y % av provytorna. [Fotnot: Arter och inventeringsmetodik bestäms i samband med basinventeringen.] • Minst X av de typiska mossarterna ska förekomma i minst X % av provytorna. [Fotnot: Arter och inventeringsmetodik bestäms i samband med basinventeringen.] • Fågelarterna grönbena och trana skall häcka regelbundet på myrarna inom området.
7310	Aapamyra	<ul style="list-style-type: none"> • Arealen aapamyror ska vara minst 3400 hektar. • Arealen av undertypen XXX ska vara minst X hektar. • Vegetationen ska vara naturligt lågvuxen på minst X ha. • Täckningsgrad för träd och buskar ska vara mindre än X %, och stamantalet ska vara mindre än X per hektar. • Minst X (95) av arealen ska ha en ostörd hydrologi. I objektet ska det inte finnas diken med avvattande effekt. • Minst X av de typiska kärleväxternas A, B, C etc. ska förekomma i minst Y % av provytorna. [Fotnot: Arter och inventeringsmetodik bestäms i samband med basinventeringen.] • Minst X av de typiska mossarterna ska förekomma i minst X % av provytorna. [Fotnot: Arter och inventeringsmetodik bestäms i samband med basinventeringen.] • Förekomsten av trana och grönbena bibehålls eller ökar.
9010	Västlig taiga	<ul style="list-style-type: none"> • Arealen västlig taiga ska vara minst 2320 hektar. • Det ska finnas minst X (20) m³ död ved per hektar. (Relationen död ved/levande ved ska vara minst 1/5.) • Träd av utländskt ursprung (t.ex. contortatall och olika ädelgranar) ska inte förekomma i området. • Sumpskog ska ha en ostörd hydrologi. Det ska inte finnas diken med avvattande effekt. • Minst X av de typiska kärleväxternas a, b, c, etc. [knärot, linnea, spindelblomster, plattlummer, mattlummer, ögonpyrola] ska förekomma i minst X % av provytorna. • Minst X av de typiska vedsvamparna a, b, c, etc. ska förekomma i minst X % av provytorna. • Fågelarterna järpe, tjäder, sparvuggla, pärluggla, hökuggla, spillkråka och tretåig hackspett skall häcka regelbundet inom området.

91D0	Skogsbevuxen myr	<ul style="list-style-type: none"> • Arealen skogsbevuxen myr ska vara minst 380 hektar. • Det ska finnas minst X (20) m³ död ved per hektar. • Minst X (90) % av arealen ska ha ostörd hydrologi. Det ska inte finnas diken med avvattande effekt. [Fotnot: Finns det diken med avvattande effekt i dagsläget så skriv in under bevarandeåtgärder att "Samtliga diken med avvattande effekt ska vara igenlagda senast år (2030)."] • Minst X av de typiska kärlväxterarterna ska förekomma i minst X % av provytorna. • Minst X av de typiska mossarterna ska förekomma i minst X % av provytorna. [Fotnot: Arter och inventeringsmetodik bestäms i samband med basinventeringen.]
------	------------------	---

Bevarandemål för arterna enligt Habitatdirektivet

Kod	Art	Bevarandemål
1393	Käppkrokmossa	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall finnas kvar i livskraftiga bestånd.
1972	Lappranunkel	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall finnas kvar i livskraftiga bestånd.
1528	Myrbräcka	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall finnas kvar i livskraftiga bestånd. • På Blomstermyran ost om Stor-Djursjön skall myrbräckan förekomma inom en yta av minst 15 hektar.

Bevarandemål för arterna enligt Fågeldirektivet

Kod	Art	Bevarandemål
A223	Pärflugla	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall förekomma som häckfågel.
A104	Järpe	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall förekomma som häckfågel.
A236	Spillkråka	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall förekomma som häckfågel.
A217	Sparvuggla	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall förekomma som häckfågel.
A127	Trana	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall förekomma som häckfågel.
A409	Orre	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall förekomma som häckfågel.
A108	Tjäder	<ul style="list-style-type: none"> • Arten skall förekomma som häckfågel.

Vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Här beskrivs endast de viktigaste hoten vi i dag känner till mot områdets naturvärden. Andra hot som idag är okända kan bli aktuella i framtiden. Här beskrivs också hot av global karaktär, t.ex. klimatförändringar, vilka inte kan lösas genom hänsyn i och omkring området eller genom områdets skötsel. Effekterna från dessa storskaliga och ofta mera diffusa faktorer bör likväl följas upp inom ramen för nationell uppföljning och övervakning. Hoten redovisas som exempel på verksamheter och faktorer som kan innebära en negativ påverkan på de naturtyper och arter som skyddas inom området.

Aktuella hot mot Natura 2000-området

Inga hot föreligger för närvarande mot naturvärdena vid Gransjömyrarna.

Verksamheter m.m. som generellt kan påverka naturtyperna och arterna negativt

- Modernt skogsbruk, inklusive dragning av skogsbilvägar, markberedning och skyddsdikning, skadar de skogliga naturvärdena och kan påverka hydrologin inom området .
- Kalkning eller gödsling av skogs- eller myrmark
- Luftnedfall av försurande eller gödande ämnen.
- All form av exploatering, t.ex. bebyggelse
- All form av täktverksamhet, t.ex. torvtäkt
- Vägbyggen
- Storskalig terrängkörning

Bevarandeåtgärder med tidplan

Gransjömyrarna är ett Natura 2000-område och har det skydd enligt miljöbalken som gäller samtliga Natura 2000-områden i landet. Alla verksamheter och åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området negativt är tillståndspliktiga enligt 7 kap 28 a § miljöbalken.

Skyddsåtgärder

Gransjömyran saknar i nuläget formellt skydd förutom som Natura 2000-område, men Länsstyrelsen arbetar dock med att bilda ett naturreservat med samma avgränsning som Natura 2000-området, vilket bedöms ge goda förutsättningar för att kunna bevara naturvärdena. Delar av området är inköpta av Staten och förhandlingar pågår om övriga delar.

Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder behövs för närvarande för att naturvärdena ska bevaras. I samband med att ett naturreservat bildas kommer det också att göras en skötselplan för området.

Bevarandetillstånd inom området

Samtliga Natura 2000-områden kommer att basinventeras under 2004–2007. Efter basinventeringen kommer det att finnas ett bättre underlag för att bedöma bevarandetillståndet. Det kommer också att finnas en bättre grund för att fatta beslut om områdets skötsel. Nedan redovisas därför endast en preliminär och inte helt tillförlitlig bild av de ingående naturtypernas och arternas bevarandestatus.

Bevarandestatusen för Gransjömyrarna bedöms vara gynnsamt. Området är till stora delar förhållandevis orört och skyddet för området kommer att vara tillfredsställande när naturreservat bildats.

Uppföljning av bevarandemål

Det pågår för närvarande en nationellt arbete för att utveckla uppföljningsmetoder för de olika arterna och naturtyperna (Abenius m fl 2004). Uppföljning och övervakning av naturtyper och arter på områdesnivå kommer att preciseras efter att information samlats in i samband med basinventering.

Beskrivning av livsmiljöer

- **9010, Västlig taiga**

Västlig taiga definieras som naturliga, gamla, boreala och hemiboreala skogar samt yngre successioner som utvecklas naturligt efter brand eller omfattande stormfällningar. Skogarna ska ha en stor del av den naturliga skogens artsammansättning, åldersvariation och ekologiska funktioner. Skogarna kan ha en viss mänsklig påverkan genom exempelvis plockhuggning, men har aldrig omfattats av större kalavverkning. De hyser en rad hotade arter bland mossor, lavar, svampar och evertebrater (främst skalbaggar). Brand präglade förr i hög grad skogarna i den boreala regionen och många hotade arter är knutna till av förekomst av död ved och olika successionsstadier.

- **7310 Aapamyror**

Aapamyror är myrkomplex som domineras av kärr i de centrala delarna. Hydrotopografiska myrtyper som strängflarkekärr och olika typer av blandmyror räknas också hit. Andra myrtyper som kan ingå i dessa komplex är nordliga mossar av rostvitmossa-typ, topogena och soligena kärr, backkärr och sumpskog. Aapamyren är nordlig och också bäst utbildad i norra Sverige. Karaktärsarter för aapamyren är nordkråkbär, dvärgbjörk, tuvsäv, tuvull, flaskstarr, trådstarr, rundstarr, strängstarr, vitstarr, kallgräs, blåtåtel, hjortron och en stor mängd vit- och brunmossor.

- **7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn.**

Typen definieras som öppna eller mycket glest skogbevuxna myror av typen svagt välvd mosse, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn. Karaktärsarter för typen är olika vitmossarter, ängsull, strängstarr, trådstarr, sumpstarr, dystarr, flaskstarr, kallgräs, vattenklöver, kråklöver, tranbär, rosling, ljung och tuvsäv. Myror som ingår i aapamyrkomplex räknas inte hit. Myror med >25% krontäckning förs till 91D0. Kärr med >70% krontäckning förs också till andra typer.

- **91D0 Skogsbevuxen myr.**

Habitatet kan vara myror bevuxna med barr-, bland- eller lövskog. Krontäckningen skall vara minst 25 %. Samtliga tallmossor räknas till denna typ, medan de skogbevuxna kärren får ha en krontäckning på högst 70 %. Vid tätare krontäckning räknas de till sumpskog. Vegetationen domineras av bl.a. glasbjörk, tall, gran, ris, starr och vitmossarter. Karaktärsarter är t.ex. tall, glasbjörk, gran, gråvide, dvärgbjörk, brakved, klotstarr, gråstarr, hundstarr, flaskstarr, blåtåtel, skogsstjärna, skvattram, tuvull, tranbär, odon och vitmossor. De skogbevuxna myrarna har ofta en lång kontinuitet. Viktiga substrat är gamla träd av främst tall men även av andra trädslag. Död ved som högstubbar, grenar, torrträd, hålträd, lågor m.m. är betydelsefulla för t.ex. insekter, lavar och svampar.

- **3130, Dystrofa sjöar och småvatten.**

Naturliga sjöar och vattensamlingar med vatten som är brunfärgat av torv eller humus. Sjöarna ligger ofta i anslutning till myrmarker, omges i regel av gungflyn och har ett lågt pH-värde, ofta pH 3–6. De är utpräglat näringsfattiga. Till karaktärsarterna hör dvärgbläddra, vitag, gäddnate, dvärgigelknopp, vitmossor, nordnäckros, flaskstarr, trådstarr och sileshår. Sjötypen är ofta naturligt fisktom, vilket är en förutsättning för fåglar som svarthakedopping och alfågel. För att livsmiljön ska bevaras krävs att även gungflyn och strandskogar som omger sjön är intakta, och att hydrologin är opåverkad, bl.a. med naturliga vattenståndsfluktuationer. Sjötypen Dystrofa sjöar är mycket vanlig i Sverige – särskilt i boreal region – men är ovanlig i merparten av övriga EU.

Beskrivning av arter

- **1972 Lappranunkel (*Ranunculus lapponicus*).**

Lappranunkel är en flerårig, lågväxt ört. Stjälkarna är tunna, nedliggande och rotar sig vid noderna. Bladen är långskaftade med njurlik, djupt treflikig bladskiva. Lappranunkel blommar i juni – juli med ganska stora, ljusgula blommor som sitter på decimeterlånga kala skaft. Blommorna är en till två centimeter breda. Lappranunkel är en sumpskogsart som växer i kärr och längs mindre vattendrag. Många av förekomsterna finns i områden med källdrog och liknande översilningsmarker. Arten växer även i myrlaggar och fuktiga, mossrika svackor. Arten föredrar områden med glest busk- och trädskikt. I skuggiga miljöer dominerar vegetativ tillväxt och blomningen uteblir nästan helt. Lappranunkel är till följd av sitt ytliga växtsätt känslig för markskador och tramp, men kan å andra sidan lätt återkomma om den inte totalförstörs. Den hotas t.ex. av markskador som uppkommer vid slutavverkning och efterföljande markberedning. Även dikning kan vara ett hot. Lappranunkeln är traktvis ganska vanlig i norra Norrland.

- **1528 Myrbräcka (*Saxifraga hirculus*).**

Myrbräckan är en flerårig, upp till tre decimeter hög ört som blommar med gula blommor sent i juli eller början av augusti. När den inte blommar kan den kännas igen på de lansettformiga bladen och den ullhåriga stängeln, som ofta är rödaktig. Myrbräckan bildar ofta stora bestånd, med flera stänglar från samma jordstam. Arten växer huvudsakligen i källor eller källpåverkade myrar, ofta järnockrakällor. Nästan alltid har växtplatserna även andra höga naturvärden. Den är känslig för förändringar i hydrologi och hydrokemi. Myrbräckan är en av de växter som drabbats hårdast av myrdikningar. Arten gynnas av en måttlig störning, som håller markerna någorlunda solöppna utan att påverka fältskiktet i någon högre grad. Arten kräver troligen någon form av markstörning för etablerande av nya individ. Möjligen gynnades den tidigare av myrslåtter. Arten är idag känd från cirka 130 lokaler, merparten i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. På merparten av lokalerna är arten fåtalig men några förekomster är rikliga med >1000 individer. Myrbräcka är rödlistad i Sverige och placerad i kategorin Missgynnad (NT).

- **A223 Pärluggla (*Aegolius funereus*).**

För god häckningsframgång hos pärlugglan krävs höga gnagartätheter. De livnär sig främst på sork men även skogsmöss, näbbmöss och småfåglar. De mycket svaga smågnagartopporna i Norrland har lett till en minskning av pärlugglebeståndets storlek. Ofta påträffas arten i gränsområden till hyggen och inägor samt kring större myrar, förmodligen därför att bytestillgången är högre i dessa marker än centralt inne i den täta

skogen. Men även här har bytestillgången försämrats till följd av upphörande jordbruk och minskade arealer öppen mark. Pärflugan häckar helst i tät granskog men även i barr- och lövblandskogar innehållande tall, björk och asp. Pärflugan som andra hålhäckare är beroende av god tillgång på trädhåligheter, något som är vanligt i naturskogsbestånd men ytterligt sällsynt i dagens hårt brukade skog. Bra bohål är en bristvara och hanarna försöker därför stanna året runt i häckningsreviret. Pärflugan häckar helst i hål av spillkråka, men kan hålla till godo med naturliga håligheter och hål av större hackspett. Arten häckar dessutom gärna i holk.

A104 Järpe (*Bonasa bonasia*).

Järpen vill ha tät skog med föryngring av främst gran och med inblandning av al, björk och asp. Hög markfuktighet och förekomst av surdråg, alkärr och bäckar gynnar arten. Lövträdsandelen i reviret bör överstiga 10%. En viktig och begränsande vinterföda är alknoppar, alhången samt björknoppar. I omedelbar anknytning till födan krävs dessutom skydd i form av grantätningar. Förekomsten av skydd verkar i många aspekter vara en nyckelfråga och arten förekommer framför allt i täta skogsbestånd med självföryngring av gran. Gallring och röjning i dessa bestånd medför nästan undantagslöst att järpen försvinner. Viktigt är också att lövträdsandelen samt andelen skogliga våtmarker höjs i våra svenska skogar. Järpen är mycket stationär året om inom sitt revir (25–50 ha). När ett par har etablerat sig på en plats stannar de där så länge biotopen är intakt. Liksom för övriga skogshöns är god tillgång på insekter mycket viktig för kycklingarnas överlevnad.

• **A127 Trana (*Grus grus*).**

Tranan har ett brett habitatval gällande häckningsplatser. Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt av insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m. Tranan övervintrar i Sydvästeuropa, främst i Spanien, men även i Portugal, Nordafrika och Frankrike. Under höstflyttningen är ungarna beroende av föräldrarnas vägledning. Innan könsmognaden, vid 3–6 års ålder, samlas ofta ungranorna i stora flockar som drar omkring. För närvarande finns inget hot mot arten i Sverige. I det spanska övervintringsområdet finns däremot vissa hot, bl.a. avveckling av korkeksodlingar.

• **A236 Spillkråka (*Dryocopus martius*).**

Spillkråkan livnar sig på vedlevande insekter och myror. De födosöker ofta lågt i träd, på stubbar m.m., gärna i rotrotad gran efter hästmyror. Spillkråkan häckar i grova aspar eller tallar. Tillgången på lämpliga boträd kan vara dålig i stora delar av Norrland där skogsbruket är intensivt och tillväxten låg. För att spillkråkan skall häcka måste stamdiametern i brösthöjd överstiga 30 cm för asp och 40 cm för tall. Spillkråkan är en nyckelart i boreala och nemoboreala skogsekosystem då den årligen producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som ej själva förmår mejsla ut sina bon. Spillkråkan är en stannfågel som rör sig över stora arealer. Det största hotet mot spillkråkan är skogsbruket som skapar skogar med minskad lövandel, mera homogena bestånd, minskad medelålder i bestånden med påföljande minskad tillgång till lämpliga boträd. Eftersom spillkråkan i stor utsträckning livnar sig på hästmyror missgynnas den med största säkerhet av stubbrytning och GROT-uttag.

• **A217 Sparvuggla (*Glaucidium passerinum*).**

Den optimala häckningsmiljön för sparvugglan är gammal, flerskiktad grandominerad blandskog med rik förekomst av grova lövträd (främst asp, björk och al). Den är dock flexibel i sitt val av häckningsplats och förekommer likaväl i naturskogsbestånd som i

områden med en blandning av rena produktionsbestånd och hyggen, så länge lämpliga boträd i form av gamla bohål från större hackspett eller tretåig hackspett finns att tillgå. Tillgången till bohål är en viktig faktor för artens utveckling och framgång. Tillgången på lämplig föda i form av gnagare och småfåglar är också avgörande för artens framgång. Arten jagar över arealer i storleksordningen 1,5 km². Sparvugglan är i huvudsak en stannfågel.

A409 Orre (*Tetrao tetrix tetrix*).

Orren är de öppna markernas skogshöna. Den häckar på hedar och mossar samt i tidiga successionsstadier efter kalhyggen och skogsbränder. Björkknoppar är en viktig födokälla under vinterhalvåret. Under sommarhalvåret är dieten mer varierad, med bl.a. blåbärsblom som en viktig komponent. Liksom hos övriga skogshöns är god tillgång på insekter mycket viktig för kycklingarnas överlevnad. Arten är en stannfågel och rör sig normalt inom ett hemområde i storleksordningen 25–75 km². Försvinnandet av skogsbyte och skogsbränder har lett till att skogen blivit tätare och därigenom allt sämre som födosöksmiljö. Lövträdsandelen (främst björk) är också för låg i dagens skogar. Framöver behövs skötsel av öppna marker i hela landskapsavsnitt. Inägor och jordbruksmark i skogsbygder, mossar och myrar liksom andra öppna eller halvöppna biotopelement bör skötas på ett sådant sätt att de även fortsättningsvis hålls öppna.

• **A108 Tjäder (*Tetrao urogallus*).**

Tjädern är Europas största hönsfågel. Den har en vidsträckt utbredning inom hela den boreala regionen i Europa och Asien. Den utnyttjar flera olika miljöer under året, och samtliga dessa måste finnas inom rimligt avstånd från varandra. Vintertid behöver tjädern äldre talldominerad skog där den äter tallbarr och tallskott. Under våren äter honorna mycket tuvull och efter kläckningen är insektsrika våtmarker en mycket viktig miljö för kycklingarna. Sommartid äter arten mycket blåbärsris och förekommer i de flesta typer av bärrik skog. Sammanfattningsvis kan man säga att tjädern kräver stora sammanhängande skogsområden med en stor rikedom av skog i olika successionsstadier samt en rik tillgång på våtmarker av olika slag (sumpskog, kärr och mossar). De enskilda fåglarna rör sig normalt inom ett område i storleken 25 km². Tupparna är starkt traditionsbundna till speciella lekplatser. Det svenska beståndet har uppskattats till 84 000–110 000 ”par” vid 1990-talets mitt.

• **A166 Grönbena (*Tringa glareola*).**

Grönbenan livnär sig på smådjur. De behöver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av sankar stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar. De kräver också tillgång på öppet vatten och dyga stränder för födosök. Arten är särskilt vanlig i områden med flarkmyrar. Grönbenan övervintrar främst i tropiska Afrika. I Norrland kan beståndet ha missgynnats i och med minskande hävd av raningar och silängar. Dikning av myrmark runt om i landet leder till igenväxning av myrmark och därmed försämrade förhållanden för grönbenan. Det norrländska beståndet kan lokalt komma att hotas av storskalig torvbrytning. Man har uppskattat att det finns 50 000 – 100 000 par grönbena i Sverige.

Referenser

Naturvårdsverket, handbok 2003:9. Natura 2000 i Sverige. Handbok med allmänna råd.

Naturvårdsverket 2005. Uppföljning av Natura 2000 i Sverige. Rapport 5434.

Naturvårdsverkets art- och naturtypsvisa vägledningar för Natura 2000. Naturvårdsverkets webbplats, www.naturvardsverket.se.